

Analízis Alkalmazásai.
Programtervező informatikus A.
szakirány
RöpZh Tételek
2023-2024. tanév 2. félév

Petrányi Bálint

2024. március 18.

Tartalomjegyzék

1. week	4
1.1. Mikor mondjuk, hogy a φ függvény az $f(x, y) = 0$ egyenletnek egy implicit megoldása?	4
1.2. Hogyan szól az egyváltozós implicitfüggvény-tétel?	4
1.3. Igaz-e a következő állítás? " <i>Az implicitfüggvény-tétel egy explicit előállítást ad az $f(x, y) = 0$ egyenlet implicit megoldására.</i> " A válaszát indokolja meg!	4
1.4. A deriválási szabályok alapján hogyan vezethető le az $f(x, \varphi(x)) = 0$ ($x \in U$) egyenlőségből az implicit megoldás deriváltjára vonatkozó összefüggést az U környezetben?	5
1.5. Mit jelent az, hogy egy $\mathbb{R}^n \rightarrow \mathbb{R}^n$ típusú függvény lokálisan invertálható?	5
1.6. Igaz-e, hogy minden $\mathbb{R}^2 \rightarrow \mathbb{R}^2$ típusú, folytonos és lokálisan invertálható függvény globálisan is invertálható? A válaszát indokolja meg!	5
1.7. Hogyan szól az inverzfüggvény-tétel?	6
1.8. Igaz-e a következő állítás? " <i>Az inverzfüggvény-tétel egy explicit előállítást ad bizonyos feltételeket teljesítő függvények inverzére.</i> " A válaszát indokolja meg!	6

2. week	7
2.1. Adja meg a két változós valós értékű f függvény a $g = 0$ -ra vonatkozó feltételes abszolút maximumának a fogalmát!	7
2.2. Adja meg a két változós valós értékű f függvény a $g = 0$ -ra vonatkozó feltételes lokális maximumának a fogalmát	7
2.3. Igaz-e, hogy egy feltételes abszolút maximum egyben feltételes lokális maximum? A válaszát indokolja meg!	7
2.4. Mondja ki az elsőrendű szükséges feltételről szóló tételt feltételes lokális szélsőértékekre!	7
2.5. Mondja ki a másodrendű elégséges feltételről szóló tételt feltételes lokális szélsőértékekre!	8
2.6. Miért nem tudjuk általában alkalmazni a korábban megismert (nem feltételes) lokális szélsőértékek keresésére szolgáló módszert feltételes lokális szélsőértékek keresésére?	10
2.7. Milyen esetben tudjuk a kétváltozós függvényekre vonatkozó feltételes szélsőérték-problémát visszavezetni egy egyváltozós függvény szélsőérték-problémájára?	10
2.8. Milyen esetekben és hogyan tudjuk a Weierstrass-tételt alkalmazni a feltételes abszolút szélsőértékek keresésében?	10
3. week	11
3.1. Mit nevezünk szakaszonként sima útnak?	11
3.2. Mit nevezünk egy út ellentettjének?	11
3.3. Mit nevezünk az u és v pontokat összekötő szakasznak?	11
3.4. Mikor mondjuk, hogy egy halmaz összefüggő, és mit nevezünk tartománynak?	11
3.5. Adja meg az f függvény φ útra vett vonalintegráljának fogalmát!	12
3.6. Mondja ki a vonalintegrál utak egyesítéséről szóló állítás! . . .	12
3.7. Mondja ki a vonalintegrál utak ellentettjéről szóló állítás! . . .	12
3.8. Adja meg egy f vektormező primitív függvényének fogalmát! .	12
3.9. Mondja ki a Newton-Leibniz-tételt!	13
3.10. Igaz-e a következő állítás? "Ha a folytonos $f : U \rightarrow \mathbb{R}^n$ függvénynek van primitív függvénye, akkor f vonalintegráljának értéke nulla tetszőleges U -ban haladó zárt úton" A válaszát indokolja meg!	13
4. week	14
4.1. Mit jelent, hogy egy vonalintegrál független az úttól?	14
4.2. Milyen állításokat ismer, amelyek ekvivalensek azzal, hogy minden vonalintegrál független az úttól?	14

4.3.	Mondja ki a tanult szükséges feltételt primitív függvény létezésére vonatkozóan!	15
4.4.	Igaz-e a következő állítás? "Minden $f : \mathbb{R}^2 \rightarrow \mathbb{R}^2$ folytonos függvénynek van primitív függvénye." A válaszát indokolja meg!	15
4.5.	Mondja ki a tanult elégséges feltételt primitív függvény létezésére vonatkozóan!	15
4.6.	Adja meg egy v vektormező divergenciájának fogalmát!	16
4.7.	Adja meg egy v vektormező rotációjának fogalmát!	16
4.8.	Mondja ki a Green-tételt!	16
5.	week	17
5.1.	Mit nevezünk explicit elsőrendű közönséges differenciálegyenletnek? Fogalmazza meg pontosan, hogy milyen feladatot oldunk meg ebben az esetben!	17
5.2.	Mit nevezünk az explicit elsőrendű közönséges differenciálegyenletre vonatkozó kezdetiérték problémának? Fogalmazza meg pontosan, hogy milyen feladatot oldunk meg ebben az esetben!	17
5.3.	Mit állít a Cauchy Peano-féle egzisztenciátétel?	18
5.4.	Mit jelent, hogy egy kezdetiérték-probléma globálisan egyértelműen oldható meg?	18
5.5.	Mit jelent, hogy egy kezdetiérték-probléma lokálisan egyértelműen oldható meg?	18
5.6.	Mondja ki a kezdetiérték-problémák globálisan és lokálisan egyértelmű megoldhatóságának a kapcsolatáról szóló tétel!	18
5.7.	Mit nevezünk szétválasztható változójú differenciálegyenletnek? Fogalmazza meg pontosan, hogy milyen feladatot oldunk meg ebben az esetben!	19
5.8.	Mit tud mondani a szétválasztható változójú differenciálegyenletre vonatkozó kezdetiérték problémák megoldhatóságát illetően?	19

1. week

1.1. Mikor mondjuk, hogy a φ függvény az $f(x, y) = 0$ egyenletnek egy implicit megoldása?

1.1. Definíció. Legyen $f \in \mathbb{R}^2 \rightarrow \mathbb{R}$ egy adott függvény. Ha létezik olyan $I \subset \mathbb{R}$ nyílt intervallum és $\varphi : I \rightarrow \mathbb{R}$ függvény, hogy

$$f(x, \varphi(x)) = 0 \quad (\forall x \in I)$$

akkor azt mondjuk, hogy a φ függvény az $f(x, y) = 0$ implicit alakban van megadva

1.2. Hogyan szól az egyváltozós implicitfüggvény-tétel?

1.1. Tétel (Egyváltozós implicitfüggvény-tétel.). Legyen $\Omega \in \mathbb{R}^2$ nyílt halmaz és $f : \Omega \rightarrow \mathbb{R}$. Tegyük fel, hogy

- (a) f folytonosan deriválható Ω -n
- (b) az $(a, b) \in \Omega$ pontban $f(a, b) = 0$ és $\partial_2 f(a, b) \neq 0$

Ekkor:

1. Van olyan $K(a) =: U$ és $K(b) =: V$ környezet \mathbb{R} -ben, hogy minden $x \in U$ ponthoz létezik egyetlen $\varphi(x) \in V$, amelyre $f(x, \varphi(x)) = 0$
2. Az így definiált $\varphi : U \rightarrow V$ függvény folytonosan deriválható U -n, továbbá $\forall x \in U$ -ra $\partial_2 f(x, \varphi(x)) \neq 0$ és

$$\varphi'(x) = -\frac{\partial_1 f(x, \varphi(x))}{\partial_2 f(x, \varphi(x))}$$

1.3. Igaz-e a következő állítás? "Az implicitfüggvény-tétel egy explicit előállítást ad az $f(x, y) = 0$ egyenlet implicit megoldására." A válaszát indokolja meg!

Nem igaz

Világos, hogy $\varphi(a) = b$. A φ függvényt az $f(x, \varphi(x)) = 0$ ($x \in U$) egyenlőség "implicit" módon definiálja. Innen származik a tétel neve. A tétel csak a φ implicit függvény létezéséről szól, ezt a függvényt általában nem tudjuk explicit képlettel előállítani. Ennek ellenére a $\varphi'(x)$ deriváltat ki tudjuk számítani, ha ismerjük a $\varphi(x)$ függvényértéket.

1.4. A deriválási szabályok alapján hogyan vezethető le az $f(x, \varphi(x)) = 0$ ($x \in U$) egyenlőségből az implicit megoldás deriváltjára vonatkozó összefüggést az U környezetben?

$$F(x) := f(x, \varphi(x)) \quad (x \in U)$$

Mivel $\forall x \in U$ esetén $F(x) = 0$, ezért $F'(x) = 0$. Az összetett függvény deriválási szabálya szerint

$$0 = F'(x) = \partial_1 f(x, \varphi(x)) \cdot 1 + \partial_2 f(x, \varphi(x)) \cdot \varphi'(x) \quad (x \in U)$$

ezért $\forall x \in U$ pontban:

$$\varphi'(x) = -\frac{\partial_1 f(x, \varphi(x))}{\partial_2 f(x, \varphi(x))}$$

1.5. Mit jelent az, hogy egy $\mathbb{R}^n \rightarrow \mathbb{R}^n$ típusú függvény lokálisan invertálható?

1.2. Tétel (Lokális invertálhatóság.). Legyen $I \subset \mathbb{R}$ nyílt intervallum és $f : I \rightarrow \mathbb{R}$.

T.f.h. $f \in C^1(I)$ és egy $a \in I$ pontban $f'(a) \neq 0$

Ekkor f az a -ban lokálisan invertálható, azaz $\exists U := K(a)$ és $V := f[U]$ nyílt halmaz, hogy az $f|_U : U \rightarrow V$ függvény bijekció, ezért invertálható. Az $f|_U^{-1}$ lokális inverz folytonosan deriválható V -n, és

$$(f^{-1})'(y) = \frac{1}{f'(f^{-1}(y))} \quad (y \in V)$$

1.6. Igaz-e, hogy minden $\mathbb{R}^2 \rightarrow \mathbb{R}^2$ típusú, folytonos és lokálisan invertálható függvény globálisan is invertálható? A válaszát indokolja meg!

Nem igaz

Például az

$$f(x, y) := (e^x \cos y, e^x \sin y) \quad ((x, y) \in \mathbb{R}^2)$$

folytonos függvény a sík minden π -nél kisebb sugarú körlapján injektív, de globálisan nem injektív, hiszen

$$f(x, y + 2\pi) = f(x, y) \quad (\forall (x, y) \in \mathbb{R}^2)$$

1.7. Hogyan szól az inverzfüggvény-tétel?

1.3. Tétel (Inverzfüggvény-tétel.). Legyen $\Omega \subset \mathbb{R}^n$ ($x \in \mathbb{N}$) nyílt halmaz és $f : \Omega \rightarrow \mathbb{R}^n$. T.f.h

- (a) f folytonosan deriválható Ω -n
- (b) egy $a \in \Omega$ pontban $\det f'(a) \neq 0$

Ekkor

1. f lokálisan invertálható, azaz van olyan, az $a \in \Omega$ pontot tartalmazó U nyílt halmaz, hogy ha $V := f[U]$, akkor az $f|_U : U \rightarrow V$ függvény bijekció (következésképpen invertálható).
2. Az $(f|_U)^{-1}$ lokális inverz folytonosan deriválható V -n és

$$(f^{-1})'(y) = [f'(f^{-1}(y))]^{-1} \quad (y \in V)$$

1.8. Igaz-e a következő állítás? "Az inverzfüggvény-tétel egy explicit előállítást ad bizonyos feltételeket teljesítő függvények inverzére." A válaszát indokolja meg!

Nem igaz

Az f függvény explicit alakjának az ismeretében f^{-1} helyettesítési értékeire általában nincs explicit képlet, viszont

$$(f^{-1})'(y) = [f'(f^{-1}(y))]^{-1} \quad (y \in V)$$

alapján a derivált helyettesítési értékei az f' helyettesítési értékeinek felhasználásával már kiszámíthatók, ha ismerjük az inverz függvény értékét a megfelelő pontban

2. week

2.1. Adja meg a két változós valós értékű f függvény a $g = 0$ -ra vonatkozó feltételes abszolút maximumának a fogalmát!

2.1. Definíció. Legyen $U \subset \mathbb{R}^2$ nyílt halmaz T.f.h $f, g : U \rightarrow \mathbb{R}$ adott függvények és

$$H_g := \{z \in U \mid g(z) = 0\} \neq \emptyset$$

$a \in H_g$ pontban **feltételes abszolút maximuma van ha**

$$f(x) \leq f(a), \quad \forall x \in H_g \subset \mathcal{D}_f = U$$

2.2. Adja meg a két változós valós értékű f függvény a $g = 0$ -ra vonatkozó feltételes lokális maximumának a fogalmát

2.2. Definíció. Legyen $U \subset \mathbb{R}^2$ nyílt halmaz T.f.h $f, g : U \rightarrow \mathbb{R}$ adott függvények és

$$H_g := \{z \in U \mid g(z) = 0\} \neq \emptyset$$

$a \in H_g$ pontban **feltételes lokális maximuma van ha**

$$\exists K(a) \subset U : f(x) \leq f(a), \quad \forall x \in K(a) \cap H_g$$

2.3. Igaz-e, hogy egy feltételes abszolút maximum egyben feltételes lokális maximum? A válaszát indokolja meg!

Igen Mert van egy környezet amiben lokális maximum lesz

2.4. Mondja ki az elsőrendű szükséges feltételről szóló tételt feltételes lokális szélsőértékekre!

Általános eset:

2.1. Tétel. *T.f.h* $n, m \in \mathbb{N}$ $m < n$, $\emptyset \neq U \subset \mathbb{R}^n$ nyílt halmaz

(a) az $f : U \rightarrow \mathbb{R}$ és a $g = (g_1, \dots, g_m) : U \rightarrow \mathbb{R}^m$ függvények folytonosan deriválhatók az U halmazon

(b) az $a = (a_1, \dots, a_n) \in U$ pontban az f függvénynek a $g_1 = 0, \dots, g_m = 0$ feltételekre vonatkozóan feltételes lokális szélsőértéke van

$$(c) \text{ rang } \begin{bmatrix} \partial_1 g_1(a) & \partial_2 g_1(a) & \dots & \partial_n g_1(a) \\ \vdots & \vdots & \vdots & \vdots \\ \partial_1 g_m(a) & \partial_2 g_m(a) & \dots & \partial_n g_m(a) \end{bmatrix} = 0$$

Ekkor léteznek olyan $\lambda_1, \dots, \lambda_m \in \mathbb{R}$ (Lagrange-szorzók), hogy az

$$\mathcal{L}(x) := f(x) + \lambda_1 g_1(x) + \dots + \lambda_m g_m(x) \quad (x \in U)$$

Lagrange-függvénynek $a = (a_1, \dots, a_n)$ stacionárius pontja, azaz

$$\mathcal{L}'(a) = [\partial_1 \mathcal{L}(a), \dots, \partial_n \mathcal{L}(a)] = [0, \dots, 0] = \theta_m \in \mathbb{R}^n$$

vagy **2 változos eset:**

2.2. Tétel. *T.f.h*

(a) $U \subset \mathbb{R}^2$ nyílt halmaz és az $f, g : U \rightarrow \mathbb{R}$ függvényeknek léteznek a parciális deriváltjaik és azok folytonosak az U halmazon

(b) az $(x_0, y_0) \in U$ pontban az f függvénynek a $g = 0$ feltételre vonatkozóan feltételes lokális szélsőértéke van

(c) $g'(x_0, y_0) = (\partial_1 g(x_0, y_0), \partial_2 g(x_0, y_0)) \neq (0, 0)$

Ekkor van olyan $\lambda \in \mathbb{R}$ valós szám (ezt Lagrange-szorzónak szokás nevezni), hogy az

$$\mathcal{L}(x, y) := f(x, y) + \lambda g(x, y) \quad ((x, y) \in U)$$

Lagrange-függvénynek (x_0, y_0) stacionárius pontja, azaz

$$\mathcal{L}'(x, y) = (\partial_x \mathcal{L}(x_0, y_0), \partial_y \mathcal{L}(x_0, y_0)) = (0, 0)$$

2.5. Mondja ki a másodrendű elégséges feltételről szóló tételt feltételes lokális szélsőértékekre!

Általános eset:

2.3. Tétel. $n, m \in \mathbb{N}$ $m < n$, $\emptyset \neq U \subset \mathbb{R}^n$ nyílt halmaz T.f.h:
 $f, g_1, \dots, g_m \in C^2$ és $\lambda_1, \dots, \lambda_m \in \mathbb{R}$ olyan számok, valamint az $a \in U$ olyan pont, hogy az

$$\mathcal{L} := f + \lambda_1 g_1 + \dots + \lambda_m g_m$$

függvényre $\mathcal{L}'(a) = 0$ továbbá minden olyan $h \in \mathbb{R}^n, h \neq 0$ vektorra, amelyre

$$g'_1(a) \cdot h = 0, g'_2(a) \cdot h = 0, \dots, g'_m(a) \cdot h = 0$$

teljesül úgy, hogy

$$\langle \mathcal{L}''(a) \cdot h, h \rangle > 0$$

Ekkor az f függvénynek a $g_1 = 0, \dots, g_m = 0$ feltételek mellett feltételes minimuma van az $a \in U$ pontban.

vagy **2 változos eset:**

2.4. Tétel. T.f.h

(a) $U \subset \mathbb{R}^2$ nyílt halmaz és $f, g \in C^2(U, \mathbb{R})$

(b) az $(x_0, y_0) \in U$ pontban a $\lambda_0 \in \mathbb{R}$ számmal teljesül a szükséges feltétel.

Tekintsük ezzel a λ_0 számmal az

$$\mathcal{L}(x, y) := f(x, y) + \lambda_0 g(x, y) \quad ((x, y) \in U)$$

Lagrange-függvényt. Legyen

$$D(x_0, y_0; \lambda_0) := \det \begin{bmatrix} 0 & \partial_1 g(x_0, y_0) & \partial_2 g(x_0, y_0) \\ \partial_1 g(x_0, y_0) & \partial_{11} \mathcal{L}(x_0, y_0) & \partial_{12} \mathcal{L}(x_0, y_0) \\ \partial_2 g(x_0, y_0) & \partial_{21} \mathcal{L}(x_0, y_0) & \partial_{22} \mathcal{L}(x_0, y_0) \end{bmatrix}$$

(a mátrixot **kibővített Hesse-mátrixnak** szokás nevezni). Ekkor:

1. ha $D(x_0, y_0; \lambda_0) > 0 \Leftrightarrow (x_0, y_0)$ feltételes lokális **maximumhely**
2. ha $D(x_0, y_0; \lambda_0) < 0 \Leftrightarrow (x_0, y_0)$ feltételes lokális **minimumhely**

2.6. Miért nem tudjuk általában alkalmazni a korábban megismert (nem feltételes) lokális szélsőértékek keresésére szolgáló módszert feltételes lokális szélsőértékek keresésére?

Mert mindig feltettük, hogy a vizsgált pont az értelmezési tartomány belső pontja. Könnyen látható azonban, hogy a H_g halmaznak nincs belső pontja.

2.7. Milyen esetben tudjuk a kétváltozós függvényekre vonatkozó feltételes szélsőérték-problémát visszavezetni egy egyváltozós függvény szélsőérték-problémájára?

T.f.h a feltételt megadó $g(x, y) = 0$ egyenletből (például) az y kifejezhető az x változó függvényeként, azaz $\exists \varphi \in \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}$ függvény, amelyre $g(x, \varphi(x)) = 0$

A $H_g = \{(x, y) \mid g(x, y) = 0\} \subset \mathbb{R}^2$ halmaz tehát a φ függvény grafikonja, ami "jó" esetben egy síkbeli "görbe". Az f függvénynek a H_g halmaz pontjaiban felvett értékeit a $h(x) := f(x, \varphi(x))$ alós-valós függvénnyel lehet kifejezni.

A kétváltozós függvényekre vonatkozó feltételes szélsőérték-problémát a szóban forgó esetben a h egyváltozós függvény szélsőérték-problémájára lehet visszavezetni.

2.8. Milyen esetekben és hogyan tudjuk a Weierstrass-tételt alkalmazni a feltételes abszolút szélsőértékek keresésében?

A feltételes abszolút szélsőértékhelyek megkeresése egy "egyszerűbb" feladathoz vezethet, ha a

$$H_g := \{x \in U \mid g(x) = 0\}$$

halmaz korlátos és zárt. Ebben az esetben a Weierstrass-tétel garantálja a feltételes abszolút szélsőértékhelyek létezését, amelyek a Lagrange-függvény stacionárius pontjai lesznek.

3. week

3.1. Mit nevezünk szakaszonként sima útnak?

3.1. Definíció. A $\varphi : [a, b] \rightarrow \mathbb{R}^n$ függvény *szakaszonként sima út*, ha

- $\varphi \in C[a, b]$
- $\exists a = t_0 < t_1 < \dots < t_m = b$ ($m \in \mathbb{N}$) olyan felosztása $[a, b]$ -nek, amelyre tetszőleges $k = 0, 1, \dots, m-1$ index esetén $\varphi|_{[t_k, t_{k+1}]}$ sima út

3.2. Mit nevezünk egy út ellentettjének?

Egy φ út $\tilde{\varphi}$ **ellentettjét** így definiáljuk:

$$\tilde{\varphi} := \varphi(b + a - t) \quad (a \leq t \leq b)$$

3.3. Mit nevezünk az u és v pontokat összekötő szakasznak?

Legyenek adottak az $u, v \in \mathbb{R}^n$ pontok, és legyen

$$\varphi_{uv}(t) := u + t(v - u) \quad (0 \leq t \leq 1)$$

Ekkor φ_{uv} egy sima út, az u -t és v -t összekötő szakasz, amelynek a $\varphi_{uv}(0) = u$ a kezdőpontja, a $\varphi_{uv}(1) = v$ pedig a végpontja.

3.4. Mikor mondjuk, hogy egy halmaz összefüggő, és mit nevezünk tartománynak?

Azt mondjuk, hogy az $U \subset \mathbb{R}^n$ nyílt halmaz **összefüggő**, ha bármely két pontja összeköthető U -ban haladó töröttvonallal. Az összefüggő nyílt halmazokat röviden **tartománynak** nevezzük.

3.5. Adja meg az f függvény φ útra vett vonalintegráljának fogalmát!

3.2. Definíció. T.f.h $U \subset \mathbb{R}^n$ ($n \in \mathbb{N}$) tartomány, az $f : U \rightarrow \mathbb{R}^n$ függvény folytonos, továbbá $\varphi : [a, b] \rightarrow \mathbb{R}^n$ egy U -ban haladó szakaszonként sima út. Ekkor az f függvény φ út vett vonalintegrálját így értelmezzük:

$$\int_{\varphi} f := \int_a^b \langle f \circ \varphi, \varphi' \rangle = \int_a^b \langle f(\varphi(t)), \varphi'(t) \rangle dt.$$

3.6. Mondja ki a vonalintegrál utak egyesítéséről szóló állítást!

3.1. Tétel. Legyen $U \subset \mathbb{R}^n$ ($n \in \mathbb{N}$) egy tartomány és t.f.h az $f, g : U \rightarrow \mathbb{R}^n$ függvények folytonosak. Ha a φ, ψ utak U -beliek és létezik a $\varphi \vee \psi$ egyesítésük, akkor

$$\int_{\varphi \vee \psi} f = \int_{\varphi} f + \int_{\psi} f$$

3.7. Mondja ki a vonalintegrál utak ellentettjéről szóló állítást!

3.2. Tétel. Legyen $U \subset \mathbb{R}^n$ ($n \in \mathbb{N}$) egy tartomány és t.f.h az $f, g : U \rightarrow \mathbb{R}^n$ függvények folytonosak. bármilyen U -beli φ út $\tilde{\varphi}$ ellentettjére

$$\int_{\tilde{\varphi}} f = - \int_{\varphi} f$$

3.8. Adja meg egy f vektormező primitív függvényének fogalmát!

3.3. Definíció. Legyen $U \subset \mathbb{R}^n$ egy tartomány és $f = (f_1, \dots, f_n) : U \rightarrow \mathbb{R}^n$ adott vektormező. Azt mondjuk, hogy a $F : U \rightarrow \mathbb{R}$ függvény a f függvény **primitív függvénye** ha F differenciálható U -ban, és $F' = f$ azaz ha minden $x \in U$ pontban

$$F'(x) = (\partial_1 F(x), \dots, \partial_n F(x)) = (f_1(x), \dots, f_n(x))$$

3.9. Mondja ki a Newton-Leibniz-tételt!

3.3. Tétel (Newton–Leibniz). *Legye $U \subset \mathbb{R}^n$ egy tartomány, és t.f.h. az $f : U \rightarrow \mathbb{R}^n$ folytonos függvénynek van primitív függvénye. Ekkor tetszőleges U -ban haladó $\varphi : [a, b] \rightarrow U$ szakaszonként sima út esetén a f bármelyik F primitív függvényével*

$$\int_{\varphi} f = F(\varphi(b)) - F(\varphi(a))$$

3.10. Igaz-e a következő állítás? "Ha a folytonos $f : U \rightarrow \mathbb{R}^n$ függvénynek van primitív függvénye, akkor f vonalintegráltjának értéke nulla tetszőleges U -ban haladó zárt úton" A válaszát indokolja meg!

4. week

4.1. Mit jelent, hogy egy vonalintegrál független az úttól?

4.1. Tétel. Legyen $U \subset \mathbb{R}^n$ tartomány és $f = (f_1, \dots, f_n) : U \rightarrow \mathbb{R}^n$ folytonos függvény.

A vonalintegrál független az úttól. Ez azt jelenti, hogy ha az U -be

$$\varphi : [a, b] \rightarrow U \quad \text{és} \quad \psi : [c, d] \rightarrow U$$

szakaszonként sima utak $\varphi(a) = \psi(c)$ és $\varphi(b) = \psi(d)$ azaz a φ, ψ utak ugyanazt a kezdőpontot és végpontot köti össze U -ban, akkor

$$\int_{\varphi} f = \int_{\psi} f$$

4.2. Milyen állításokat ismer, amelyek ekvivalensek azaz, hogy minden vonalintegrál független az úttól?

4.2. Tétel. Legyen $U \subset \mathbb{R}^n$ tartomány és $f = (f_1, \dots, f_n) : U \rightarrow \mathbb{R}^n$ folytonos függvény.

1. A f -nek létezik primitív függvénye U -n, vagyis $\exists F : U \rightarrow \mathbb{R}$ differenciálható függvény, amelyre minden $x \in U$ pontban

$$F'(x) = (\partial_1 F(x), \dots, \partial_n F(x)) = (f_1(x), \dots, f_n(x))$$

2. Minden U -ban haladó $\varphi : [a, b] \rightarrow U$ U szakaszonként sima zárt (az $\varphi(a) = \varphi(b)$) útra

$$\oint_{\varphi} f = 0$$

4.3. Mondja ki a tanult szükséges feltételt primitív függvény létezésére vonatkozóan!

4.3. Tétel (Szükséges feltétel primitív függvény létezésére). Legye $U \subset \mathbb{R}^n$ tartomány és $f = (f_1, \dots, f_n) : U \rightarrow \mathbb{R}^n$ deriválható függvény. Ha f -nek létezik primitív függvénye U -n, akkor az f' deriváltmátrix szimmetrikus, azaz minden $x \in U$ pontban

$$\partial_i f_j(x) = \partial_j f_i(x) \quad (i, j = 1, 2, \dots, n)$$

4.4. Igaz-e a következő állítás? "Minden $f : \mathbb{R}^2 \rightarrow \mathbb{R}^2$ folytonos függvénynek van primitív függvénye." A válaszát indokolja meg!

Nem igaz Például

$$f(x, y) := \left(-\frac{y}{x^2 + y^2}, \frac{x}{x^2 + y^2} \right) \quad ((0, 0) \neq (x, y) \in \mathbb{R}^2)$$

Ennek a függvénynek $\int_{\varphi} f \neq 0$ Mivel φ zárt út \mathcal{D}_f -ben ezért f -nek nincs primitív függvénye. Az az deriválható még sincs primitív függvénye

4.5. Mondja ki a tanult elégséges feltételt primitív függvény létezésére vonatkozóan!

4.4. Tétel (Elégséges feltétel primitív függvény létezésére). Tekintsük az $U \subset \mathbb{R}^n$ ($n \in \mathbb{N}$) csillagtartományon értelmezett $f = (f_1, \dots, f_n) : U \rightarrow \mathbb{R}^n$ folytonosan deriválható függvényt. T.f.h $\forall x \in U$ esetén az $f'(x)$ deriváltmátrix szimmetrikus, azaz minden $x \in U$ pontban

$$\partial_i f_j(x) = \partial_j f_i(x) \quad (i, j = 1, 2, \dots, n)$$

Ekkor f -nek van primitív függvénye, azaz $\exists F : U \rightarrow \mathbb{R}$ differenciálható függvény, hogy $\forall i = 1, \dots, n$ index esetén $\forall x \in U$ pontban $\partial_i F(x) = f_i(x)$

4.6. Adja meg egy v vektormező divergenciájának fogalmát!

4.1. Definíció. A $v = (v_1, v_2, v_3) : D \rightarrow \mathbb{R}^3$ ($D \subset \mathbb{R}^3$ tartomány) deriválható vektormező v' deriváltmátrixának főátlójában álló elemeinek összegét, azaz a

$$\operatorname{div} v := \partial_1 v_1 + \partial_2 v_2 + \partial_3 v_3 : D \rightarrow \mathbb{R}$$

függvényt a v vektormező **divergenciájának** nevezzük.

4.7. Adja meg egy v vektormező rotációjának fogalmát!

4.2. Definíció. A $v = (v_1, v_2, v_3) : D \rightarrow \mathbb{R}^3$ ($D \subset \mathbb{R}^3$ tartomány) deriválható vektormező **rotációjának** a

$$\operatorname{rot} v := [\partial_2 v_3 - \partial_3 v_2 \quad \partial_3 v_1 - \partial_1 v_3 \quad \partial_1 v_2 - \partial_2 v_1]$$

függvényt nevezzük.

4.8. Mondja ki a Green-tételt!

4.5. Tétel (Green-tétel). T.f.h $\varphi : [0, 1] \rightarrow \mathbb{R}^2$ pozitív irányítású, szakaszonként sima, egyszerű, zárt görbe, és $S \subset \mathbb{R}^2$ az általa határolt síkrész. Legye $f \in \mathbb{R}^2 \rightarrow \mathbb{R}^2, S \subset \mathcal{D}_f$ folytonosan differenciálható függvény. Ekkor

$$\int_{\partial S} f = \iint_S (\partial_1 f_2 - \partial_2 f_1)$$

ahol ∂S az S határát jelöli és φ a ∂S egy paraméterezése.

5. week

5.1. Mit nevezünk explicit elsőrendű közönséges differenciálegyenletnek? Fogalmazza meg pontosan, hogy milyen feladatot oldunk meg ebben az esetben!

5.1. Definíció. *Feladat*

Adott:

- $D \subset \mathbb{R}^2$ tartomány
- $f : D \rightarrow \mathbb{R}$ folytonos függvény

Keresünk olyan $I \subset \mathbb{R}$ nyílt intervallumot és $\varphi : I \rightarrow \mathbb{R}$ deriválható függvényt, amelyre igazak a következő állítások:

$$\begin{aligned}(x, \varphi(x)) &\in D & (\forall x \in I) \\ \varphi'(x) &= f(x, \varphi(x)) & (\forall x \in I)\end{aligned}$$

Ezt a feladatot explicit elsőrendű közönséges differenciálegyenletnek fogjuk nevezni.

5.2. Mit nevezünk az explicit elsőrendű közönséges differenciálegyenletre vonatkozó kezdetiérték problémának? Fogalmazza meg pontosan, hogy milyen feladatot oldunk meg ebben az esetben!

5.2. Definíció. Tekintsük az $y' = f \circ (id, y)$ differenciálegyenletet, ahol $f : D \rightarrow \mathbb{R}$ ($D \subset \mathbb{R}^2$ tartomány) folytonos függvény. Legyen $(\tau, \xi) \in D$ egy tetszőleges pont. Keressünk olyan $I \subset \mathbb{R}$ nyílt intervallumot és $\varphi : I \rightarrow \mathbb{R}$ függvényt, amelyre a következők teljesülnek:

- φ az $y' = f \circ (id, y)$ d.e. megoldása I -n
- $\tau \in I$
- $\varphi(\tau) = \xi$

Ezt a feladatot kezdetiérték-problémának nevezzük.

5.3. Mit állít a Cauchy Peano-féle egzisztenciátétel?

5.1. Tétel (A Cauchy–Peano-féle egzisztenciátétel). *T.f.h a $D \subset \mathbb{R}^2$ tartományon értelmezett $f : D \rightarrow \mathbb{R}$ függvény folytonos. Ekkor bármely $(\tau, \xi) \in D$ esetén az*

$$y' = f \circ (id, y) \quad y(\tau) = \xi$$

kezdetiérték-problémának van megoldása.

5.4. Mit jelent, hogy egy kezdetiérték-probléma globálisan egyértelműen oldható meg?

5.3. Definíció. *Az $y' = f \circ (id, y)$, $y(\tau) = \xi$ k.é.p globálisan egyértelműen oldható meg, ha létezik olyan $\tilde{I} \subset \mathbb{R}$ nyílt intervallum és olyan $\tilde{\varphi} : \tilde{I} \rightarrow \mathbb{R}$ megoldása a k.é.p.-nak, hogy annak bármely más megoldása $\tilde{\varphi}$ egy leszűkítése. Ebben az esetben a $\tilde{\varphi}$ függvényt a k.é.p. teljes megoldásának nevezzük.*

5.2. Tétel. *Az $y' = f \circ (id, y)$, $y(\tau) = \xi$ k.é.p globálisan egyértelműen oldható meg, akkor és csak akkor ha a k.é.p bármely φ, ψ megoldására a*

$$\varphi(x) = \psi(x) \quad (x \in \mathcal{D}_\varphi \cap \mathcal{D}_\psi)$$

egyenlőség teljesül.

5.5. Mit jelent, hogy egy kezdetiérték-probléma lokálisan egyértelműen oldható meg?

5.4. Definíció. *Az $y' = f \circ (id, y)$, $y(\tau) = \xi$ k.é.p lokálisan egyértelműen oldható meg, vagy a megoldása lokálisan egyértelmű, ha a (τ, ξ) pontnak létezik olyan $K(\tau, \xi) \subset \mathbb{R} \times \mathbb{R}$ környezete, hogy az f függvényt erre leszűkítve a megfelelő k.é.p. már globálisan egyértelműen oldható meg.*

5.6. Mondja ki a kezdetiérték-problémák globálisan és lokálisan egyértelmű megoldhatóságának a kapcsolatáról szóló tétel!

5.3. Tétel. *Az $y' = f \circ (id, y)$, $y(\tau) = \xi$ k.é.p minden $(\tau, \xi) \in D$ esetén lokálisan egyértelműen oldható meg akkor minden k.é.p. megoldása globálisan is egyértelmű.*

5.7. Mit nevezünk szétválasztható változójú differenciálegyenletnek? Fogalmazza meg pontosan, hogy milyen feladatot oldunk meg ebben az esetben!

5.5. Definíció. Feladat

Adott:

- $I, J \subset \mathbb{R}$ nyílt intervallum
- $g : I \rightarrow \mathbb{R}$ és $h : J \rightarrow \mathbb{R}$ folytonos függvények

Keresünk olyan $I_1 \subset I$ nyílt intervallumot és $\varphi : I_1 \rightarrow J$ függvényt, amelyre:

$$\varphi'(x) = g(x) \cdot h(\varphi(x)) \quad (\forall x \in I_1)$$

Ezt a feladatot szétválasztható változójú d.e.-nek nevezzük

5.8. Mit tud mondani a szétválasztható változójú differenciálegyenletre vonatkozó kezdetiérték problémák megoldhatóságát illetően?